

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 10.

V Ljubljani, 1. oktobra 1892.

Leto XXII.

L á n u.

(Po Justinu Kerner-ju.)

Mnogo res cvetic me mika,
 Ko sprehajam se po leti,
 Vseh cvetic pa lan je dika,
 L á n u hočem slavo peti.

V lanu se nebó zreali,
 Višnjava, glej, vsa je njiva,
 Gleda ga deklè in hvali:
 „Ti si cvetka ljubeznjiva.“

Stebelce zeleno, šibko,
 Cvetje kot nebó milótno;
 Kadar veter dahne, gibko
 Val za valom gre tihótno.

Ko mu cvetje obletelo,
 Treba lan je porovati;
 Deklice hitè veselo,
 Razprostró ga tam po trati.

Slišiš li ropot in šalo?
 Kaj vrši se tam za njivo?
 Tam so se tarice zbrale,
 Lan spreminjajo v predivo.

Sneg pokrìl je polje, kočè,
 Z neba svetijo zvezdice
 V ónej sobi kaj ropočè?
 Oj to pridne so predice!

Trska sveti mesto sveče,
 Oj kako živahno v hiši!
 Petje, čuj, milo doneče,
 Zgodba mnoga tú se sliši.

Zunaj tulijo viharji,
 Hiti, potnik pozni, hiti!
 Trske svit podoben zarji
 In zlaté se zdé ti niti.

Tkalec tkè, šivilja šiva
 Novo krilo za nevesto;
 Platno mrtveca pokriva,
 Spremlja nas do konca zvesto.

Ti odevaš dete malo,
 Ti nas kril boš v tihem grobi;
 Tebi, lan, sem pel zahvalo,
 Tebi slava se spodobi!

Fr. Krek.

Misijonar in zamorec Tiko.

aleč tam v vročej Afriki živi na milijone divjih ljudi, rekši poganov, katerim še ni zasijala luč svete vere, to je: ljudi, kateri še niso krščeni, kateri še nič ne vedo o ljubem Bógu. Ti ljudje so črni po vsem telesu, zato je „zamorec“ ali „črne“ imenujemo.

Od nas iz Evrope otide tjá vsako leto precejšno število katoliških duhovnikov, kateri zapustivši svojo domovino roditelje in rojake, žrtvujejo celó svoje življenje za te uboge črne siromake, podučevajoč jih v svetej krščanski veri. Te častite gospode duhovnike imenujemo misijonarje. V Afriki je vže mnogo takih misijonarjev, kateri poganske otroke v posebnih zavodih podučujejo v vseh šolskih naukih. Ti poganski otroci so zeló nadarjeni, zato se radi in lahko učé, poleg tega so pa še jako veseli in bistrourni.

Neki misijonar nam pripoveduje o jednem svojem učenu, zamorčku Tiku, jako zanimive stvari, pa čujte, povedati jih hočem jaz tudi vam.

„Zamorček Tiko je deček črn od peté do glave, črn kakor ógljije. V čeljustih ima dve vrsti močnih in kakor sneg belih zob. Nos mu je plósk, ustni debeli, a glavo mu pokrivajo kratki, jako gosti kodrasti lasjé. Tiko je zeló uljuden deček. Po večkrat se obnaša kakor kak svetnik, včasih pa tudi poskoči, kakor kaka objéstna opica. Nù, pri vsem tem ni Tiko bog si ga vedi kako čudo; ali v njegovej glavi je dosti soli, in kar je še največ vredno, Tiko ima zeló pošteno in dobro srce in je zeló hvaležen svojim učiteljem misijonarjem.

Brati se je naučil v kratkem času, ali sirotek ima to zló navado, da zopet hitro pozabi vse, kar se je naučil.

Izmed vseh naukov se najraje uči katekizem in zgodbe sv. pisma; kar se uči iz teh dveh predmetov, ne pozabi nikoli. Bistrournen, kakeršen je, zna staviti raznovrstna in pametna vprašanja, katerim se večkrat čudijo njegóvi učitelji.

Nekega dne ga vprašam:

„Čuj me, Tiko! daj, povej mi; kaj je majhen greh?“

„Majhen greh — odgovori Tiko — je óni greh, ki je tako velik, kakor sem jaz — mali Tiko.“

„Ali so pa tudi taki majhni grehi, ki so večji od malega Tika?“

„To se zná, da so tudi taki majhni grehi, ki so veliki kakor Tiko ali pa kakor pomarančno drevo, a nekateri so še mnogo večji.“

„In kako je velik smrtni greh?“

„O jejmina! smrtni greh je pa tako velik, kakor daljava od zemlje do nebes!“

„In kam pridejo óni, kateri storé kak smrtni greh?“

„Kateri storé kak smrtni greh, pridejo v pekel“, odgovori Tiko.

„Ali morajo v peklu veliko trpeti?“

„Oj zeló, zeló veliko trpé taki ljudje v peklu, ker je tam velik ogenj. —

Ali se spominata oče, kolik ogenj je bil, ko je gorela vas Vajdah; ali v peklu je

še mnogo večji ogenj. Tam so tudi veliki komarji, ki zelo hudo pikajo, in če jednega teh komarjev kdo ubije — pri teh besedah se udari Tiko čvrsto na svojo ramo, kakor bi hotel muho pobiti — „ne pogine takoj, a mesto jednega jih pride na tisoče drugih, ki še luje pikajo.“

Komarji, o katerih je govoril Tiko svojemu učitelju misijonarju, imenujejo se „moskitos“ in so prava nadloga za uboge zamorcee.

Po tem razgovoru odhiti mali Tiko in se spne kakor kaka opica na pomorančno drevo. Mar mislite, da je splezal zato na drevo, da bi nam pokazal svojo spretnost v telovadbi? Kaj še! Splezal je na drevo le zaradi tega, da bi se najedel lepih zrelih pomoranč in nam z drevesa metal same lupine.

Ko smo še v šoli čitali iz „Abecednika“, dejal mi je Tiko večkrat, da imajo zamorci trjo lubanjo nego li mi beli ljudje (Evropljani), in zato mu sem jaz rekel za šalo:

„Ej Tiko, pokaži nam svojo spretnost, kako se znaš prekueniti na veji!“

„Oj tega nečem pokazati, ker bi utegnil pasti“, — odgovori Tiko.

„Nù, pa kaj za to,“ — rečem jaz — „ako tudi padeš; saj si vže večkrat dejal, da imate zamorci jako trdo lubanjo.“

„Dà, dà, vse to je resnica; ali ko bi Tiko padel z veje in si razbil lubanjo, potlej bi on še globokeje padel, nego samó na zemljo.“

„In kam bi padel?“

„V pekel.“

„Zakaj?“

„Zato, ker Tiko še ni krščen!“

* * *

Preteklo je nekoliko dnij, odkar sem se razgovarjal s Tikom o velikosti smrtne-
nega greha in prišel je praznik „Marijnega Vnebovzetja“. Ko je Tiko videl, da je na praznik Matere Božje oltar in vsa cerkev prekrasno okinčana, mislil si je sam v sebi: danes mora pač biti velik cerkovni praznik! V teh svojih mislih se ni hotel igrati ta dan s svojimi tovariši, nego ostal je ves predpoludne v cerkvi pri vseh svetih mašah. Ko sem se zvečer domov vračal, priteče mi Tiko nasproti, rekoč:

„Gospod oče! danes je praznik Marijnega v nebo . . .“

„Kak praznik?“ — vprašam ga jaz, videč, da ne more izgovoriti prazniko-
vega imena.

„Oh pozabil sem“ — odgovori Tiko, ter nekako čudno nabira usta.

„To je praznik Marijnega vzetja v nebesa“, dejal sem mu jaz. „Ali morda ti veš, kaj pomeni ta praznik?“

„Oh ne vem tega, nè; prosim vas, da bi mi povedali!“

* * *

Vže se je bilo zmračilo in zvezde so se zalesketale na nebesnem obzorji. Jaz primem malega Tika za roko in šetajoč se z njim po zelenem drevoredu, rečem mu:

„Nù, le dobro me poslušaj, kaj ti povem. Ko je bil naš Zveličar Jezus Kristus umrl na lesu svetega križa, takrat si je tudi njegova presveta mati Marija gorko želela, da bi tudi Ona skoraj umrla in prišla k svojemu Sinu v nebeško kraljestvo. Zato je večkrat molila: „O Sin moj! Vzemi tudi svojo mater k sebi!“ In Bog je nekega dne uslišal njeno prošnjo in Marija je umrla. Sveti apostoli Jezusovi so jo lepó spremili in shranili v mrtvaško rakev. Tretji dan po Marijnej smrti reče Jezus, Sin božji: „Jaz nočem, da bi ostalo telo moje matere na zemlji, zatorej pojdite vi angelji doli na zemljo in prinesite svojo kraljico sèm gori v nebesa!“ — In angelji božji so vzleteli s svojimi lehкими krili doli na zemljo in odnesli Marijno telo prepevaje in polni rajskega veselja v sveta nebesa.

Pri smrti Marije ni bilo nobenega apostola Jezusovega; ko je pa jeden teh prišel, rekli mu so drugi, da je Marija, mati Jezusova, umrla.

„Pa naj je umrla“ — reče jim ta apostol — „jaz jo moram vender še jedenkrat videti, in če ne drugače, pa mrtvo.“ In šli so apostoli Jezusovi na Marijin grob in ga odprli. Ali ko ga odpró, vidijo, da je prazen. Zdajci se začuje angeljsko petje in ko povzdignijo oči k nebu, ugledajo Marijo, prečisto Devico, kako jo angeli nesó s prelepim petjem v nebeške višave.

Prišedši do nebeških vrat, reče jej Bog Oče: „Pridi k meni, hčerka moja!“ — Bog Sin jej reče: „Pojdi k meni, mati moja!“ — A Bog sv. Duh jej reče: „Pojdi k meni, zaročnica moja!“ — In ko je Marija prišla v nebesa, reče jej ujen Sin, Jezus Kristus: „Mati moja! tù sedi k meni ob mojo desno stran“, in pri teh besedah je postala Marija sijajnejša od solnea in na milijone angeljev je zapelo slavnostno pesen:

„Ti si Kraljica naša, Tebe pozdravljamo, Tebe ljubimo.“ In Marija se jim sladko nasmeji in reče:

Tudi jaz vas ljubim, a ne samo vas, ljubim tudi vse svoje otroke na zemlji, in vi mi pomagajte, da tudi ti moji otroci na zemlji postanejo kdaj angelji nebeški!“

Ko sem vse to pripovedoval, poslušal me je Tiko tako pazno, da mu ni nobena beseda ušla. Oči so se mu iskriale od veselja, in z rokama je začel pleskati nepremakljivo zroč proti nebu, kakor da bi videl Kraljico nebes in slišal slavnostno pesen nebrojnih angeljev. Ko sem nehaj pripovedovati, začel me je zopet po svojej starej navadi izpraševati to in óno. Naposled ga vprašam jaz:

„Tiko, bi li ti rad prišel v nebesa?“

„Oj oče moj ljubi, kako da ne bi!“ odgovori mi on.

„I nù, če želiš priti v nebesa, moraš biti kristijan in tudi živeti moraš kakor kristijan.“

„Pa to tudi hočem; to je moja jedina želja!“

„Dà, dà, sinko moj! Takó zdaj ti praviš; ali ko se vrneš k svojemu očetu, rekel ti boče oče: „Tiko, moli k fetišu (krivemu bogu).“

„A tega jaz ne bodem storil nikoli. Očetu bodem rekel: Tiko je kristijan in ne boče nikoli več molil k fetišu.“

„Dobro; ali tvoj oče boče rekel nato: Ako Tiko noče moliti fetiša, odsekal mu bodem glavo.“

„Nu, pa mi odseci mojo glavo — porečem jaz očetu — jaz sem zadovoljen s tem, ker dobro vem, da pridem potlej takój v nebesa.“

Zamorček Tiko niti iz daljave slutil ni, da je ta njegov odgovor dostojen mučenikom, ki so živeli v prvih časih krščanstva in so svoje življenje dali za Kristovo vero. Taki dobri otroci, kakeršen je Tiko, veselje so in tolažilo za misijonarjevo srce, ki se mora boriti z raznimi nezgodami in zaprekami v svojem težavnem poklicu. Zatorej upajmo od Boga, da bodemo iz teh otrok vzredili jezgro krščanskega naroda v Afriki.“

Takó nam pripoveduje misijonar v daljnjej Afriki. A vi, otroci moji ljubi, kateri to čitate, molite za malega zamorčka Tika in njegove uboge tovariše, molite in prosite Boga, da bi bili vsi ti danes ali jutri dobri kristijani ter bi trud požrtovalnih katoliških misijonarjev ne bil brezuspešen.

(Po „Bršljanu“ posnel Iv. T.)

Iz naše vasice.

(Piše Janko Barlé.)

XIV.

Mnogo poprej, kakor smo si mi vaški otroci želeli, pretekel je óni del jeseni, v katerem zoré jabolka, hruške in grozdje; v katerem se pekó turšični stroki in krompir. Nastopil je čas megle in deževja. Blata smo imeli v vási, hvala Bogu, vže toliko, da je moral nas jeden, kar nas je bilo bolj malih, precej paziti, kako je stopal, da ni ostal v blatu. A kdo bi se zaradi tega žalostil, saj je imel tudi ta čas svoje ugodnosti.

Tedáj je narasla tudi ponosna rečica, katera teče skozi našo vas — Blatnica. Ne vem, če pravo tolmačim, ali mislim, da so jo tako nazvali zaradi tega, ker je o suhem vremenu skoraj ni, le ob deževji mogočno naraste, a tedáj je takó umazana, da bi ti nikakor ne priporočal, da se koplješ v njej. Lilo je nekoliko dnij, sicer ne kakor iz škafa ali vender vztrajno, goste megle so se vlačile po bližnjih hribih in Blatnica je šumela zopet v vsej svojej blatnej mogočnosti skozi vas. In ko je po ónem deževji prisijalo nekega popóludne zlato solnčeece, moral bi pač biti z verigami priklenjen na domu, da bi ne koračil malo po vasi in tjà doli k Blatnici. Saj je bilo vže dosti neznosno toliko dnij čepeti v zaduhlej sobi, dokler je deževalo. Hajdi toraj na prosto!

Bila sva ptička Vrtinov Jožek in jaz. Mene vže takó vsi poznate, nù, in on pa ni bil nič bolji od mene, potlej pa vže veste, kakšna sva bila. Glasno šumenje odvleklo je naju kar doli k Blatnici.

— Oho, vaš mostiček je vzela voda! — zaklical je Jožek in pokazal doli na konec našega vrta, kjer je bila navadno nekaka brv, zbita od desák, po katerej so naši hitreje prišli na polje.

— Ni mogoče! ti grda Blatnica, kako je hudobna — dejal sem jaz, ko sem videl, da res ni bilo mostička ondù, kjer bi moral biti.

— Pa ga menda vender ni sè sebjó odnesla? Saj je bil precej velik. Daleč ni od tukaj! —

— Poiščiva ga! Če ga dobiva, dobro; če ne, tudi dobro. —

— Evo ga, evo! — zaklical sem nekoliko trenutkov pozneje in pokazal Jožku v grmovje, katero je sè svojimi rogovilami zaustavilo mostiček. Odlomila sva si nekoliko dolgih, čvrstih vej, obrezala jih in suvala v grmovje, da oprostiva mostiček iz nadležne sužnjesti. Ali nikakor ni hotelo iti!

— Hm, ali sva pa prebrisana — vzkliknil je Jožek — saj ni grmovje neumno, da bi ga pustilo; poskusiva raje na njega, od zgoraj se boče dalo drugače delati. In res sva se nekako sprtila gori na óne deske. Če bi nas Škriljanov Matije, vaški berač, lehko spravil in odnesel v svojej malhi, potem veste, da nisva bila težka. In ker se mostiček pod jednim ni potopil, ni se mogel potopiti tudi pod obema. Suvaj sèm, suvaj tjà, odstrani to rogovilasto vejo, potlej pa še óno tam! Šlo je!

To je bilo veselih vzklikov, to je bilo smijanja, ko se je najin splav hkrati oprostil grmovja in se zibal po precej deročej površini reke Blatnice. Hkrati sva

postala dva neustrašena mornarja, ki sta pogumno porivala svoj splav proti našemu vrtu gori nazaj. Težko je šlo, Blatnica je bila hudomušna, ali šlo je vender, kaj bi tisto! In ne samó pogum je navduševal najino srce, temveč tudi pevska žila je začela utripati hitreje. Kdo bi se potem čudil, če se je skoraj potem začela od Blatnice stara národna pesen:

„Barčica po morji plava, Oj le naprej, oj le naprej
Drevesca se jej klanjajo; Dokler je še vetra kej.“

In šla sva naprej, boljše rečeno nazaj gori proti našemu vrtu. Privadila sva se hitro neročnega splava, postala brezskrbna, stopala sem in tjà po splavu, kakor da bi imel železne nogé. Še celó povšeči nam je bilo tisto, ko sva bila oba na jednj strani, pa se je začel najin brod potapljati, ali takrat sva hitro skočila na drugo stran in takó primorala starega nerodneža, da plava, kakor se mu spodobuje. Dobro, ali vender je bilo naposled preveč, ne vem, ali njemu ali pa nama. Hotela sva namreč počakati, dokler se na jednej strani ne potopi, ali ko se je pokazala voda pod najinimi nogami, takrat pa cop na drugo stran. Ali nobena naglost ni prida, pa je zato tudi pri naju bila kazen takój za petami. Skočila sva menda vže prehitro na drugo stran, brod se je postavil po konci, a naše junaštvo se je kopalo v hladnej, blatnej Blatnici. Na zdravje! Bila je prava sreča, da sva se držala za splav, kdo ve, če bi bila izplavalava iz óne mrzle kopelji. To nas je izpametovalo.

Pričvrstila sva hitro óni splav na bregu, ali kaj zdaj? — Domóv — — ne kaže — — hm — — hm! Znale bi se hlačice prehitro posušiti. Onako umazan, pa še moker, kaj bi rekli? Čakati, dokler se na nama vse to posuši, tudi ni kazalo, utegnili bi biti človek bolan. Kaj toraj? Zvita butica se hitro domisli.

Zmuzal sem se počasi domóv. — V sobo za peč? Kaj še! naravnost pod streho. Tam je bilo dosti stare šare in obleke. Dve očetovi suknji sta bili kakor navlašč za naju. Srečno sem ju odnesel, da me nihče videl ni. Hajdi na hribček zunaj vasi, pa doli z mokro obleko in zlezí v očetovo suknjo. Malo preveč prostorna je bila res, pa se je vže shajalo. V žep nisem mogel, ker mi je bil nekje doli pod kolenom, saj so mi pa zato rokavi ugajali, ker se je v njih kar zgubila moja roka in sem jo moral s čim omotati, da me ni zeblo. Malo je pomagala suknja malo, ali solnce, katero je bilo razven tega še toliko prijazno, da je skoraj posušilo najino mokro obleko, da sva mogla domóv. O hladnej kopelji ni nobeden črhnil niti besedice, pač pa to, da je Blatnica odnesla mostiček, ki se je pa srečno ustavil v grmovji.

Tri kraljice.

Komaj vzpómlad svoja krila
Nad prirodó je razvila,
Deklice so tri vesele
Na evetoči vrt hitele:
Prva Marta zórnolice,

Druga Binica sestrica,
Tretja njih družica mila
Márica je lepa bila.
Marta prva se ustavi
Séstricama glasno pravi:

„Šopke tri zdaj naredimo
 In na prsa jih pripnimo!“
 Binica, dekletce zalo
 Potlej je takó dejalo:
 „Pesni raje tri vesele
 Bodemo sedáj zapele!“
 Márica pa, modra glava,
 Méni, da bo njena prava:
 „Zložne mi smo tri sestrice,
 Cvetju bodimo — kraljice!
 Morale bi v dómu biti
 In za šolo se učiti.
 Zdaj učiti — to se pravi:
 Človek zdrav ni v svojej glavi.
 Knjige v némar popustimo,
 Kraljevati se učimo.
 Rožo óno nagajívo,
 Marta, vladaj ti skrbljívo.
 Binici ne rečem mnogo,
 Láhko ti dobiš nalogo:
 Ob marjeticah se suči
 In pokorščine jih úči.
 Jaz, i vama vladarica,
 Drugim evetkam sem kraljica —
 Saj smo složne mi sestrice,

Cvetja bodimo — kraljice!“ —
 Marta z glavico prikima,
 Binica je tudi ž njima:
 Neposlušne tri sestrice
 Zdaj mogočne so kraljice.
 Toda predno se je delo
 Resno njihovo začelo,
 Prišla je za njimi mati
 In takó začela zvati:
 „Nepokorne hčerke moje,
 Kje imate knjige svoje?
 Hitro v hišo odhitite
 In učiti se pričinite,
 Ker sicér bom šibo vzela,
 Ona potlej bo zapela!“ —
 In kraljice so brez cvetja,
 Brez vladarstva in brez petja
 Nične želje popustile,
 Z jezo se iz knjig učile.
 Brale so in vedno brale,
 V šoli vendar niso znale:
 Ker raztresene so bile,
 Brez vseh mislij se učile
 In ker mame so skrbeče
 Žalile sreé čuteče.

Modést.

Otroku.

(Po Frideríku Bodenstedt-u.)

Se ziblje mati te skrbná
 In njeno gleda te okó;
 Varuje te nesreče, zlá,
 Ne veš, kaj dobro, kaj hudó.

A prišel bode čas skušnjav
 In sam si bodeš volil pot,
 In ločil, kaj je zló kaj prav;
 Sam hodil bodeš sredi zmot.

Resnica ne naliva se
 Kot vino vлива se v bokál;
 Le s trudom pridobiva se,
 Boréč se, bodeš jo iskál.

Če kmet ni preoral poljá,
 Ne bo se žetve veselil;
 Enako tudi nič ne zná,
 Kedór ni pridno se učil.

Da rasla bo pšenica, rž,
 Dež mora biti, solnce žar,
 A kar je polju solnce, dež,
 Nam božje milosti je dar.

Preljubo dete, Bog Ti daj,
 Kar moje Ti srce želí:
 Razsvitljaj bóžji Te sijáj.
 Z nebá naj milost ti rosí!

Fr. Krek.

Po jabolka!

Jabolka, to dobro vémo,
Sladka so kot sama strd,
In zatò pa tudi grémo
Klatit jih na sadni vrt.

Glej, kakó se nam vabeče
Smejejo nizdolu z vej!
Vsako zrèlo, vsako rdeče —
Kdo se loti jih najprej?

Dobro si poméril Jožek,
Jedno vže leží na tléh;
Je-li, čvrst bo to založek?
To se vidi ti v očéh.

Le po njih dečaki čvrsti,
Vsak jih klati, dokler vsà
Kar jih góri je, po vrsti
Ne padajo na tlà!

Skrbno jih dekleta bodo
V koške devala tedàj —
Prav nobenej ni na škodo,
Ako nam pomaga kàj!

Pa naj le še kdo nas vpraša,
Kdaj nam je najlepši čas!
Četa brž pové mu naša:
„Jabolk čas, ta je za nas!“

—k.

Odpuščenje.

Mirko je razžalil Svetka;
Malo to je razžalenje —
Svetku zdí se preveliko,
Misliti na odpuščenje. —

Tóda Mirko ne miruje,
Neprestàno prosí njega:
„Dàj, odpusti, kar sem storil,
Saj ti nisem mislil zlega!“

Védno bila sva si dobra
In zvestò sva se ljubila;
Bódiva odslèj si zopet:
Sòdba tvoja bodi — mila!“ ...

A zamán so prošnje take:
Svétkovo srcé je trdo;
Mati večkrat ga opómne:
„Pusti to početje grdo!“ —

Vsako je zamán svarilo . . .
In minulo je vže leto;
Svetko še sovraži Mirka,
Ta pa njega ljubi vneto!

In nekoč tjã po jezeru
Svetko čoln veslà vesélo —
Zdajci čoln se mu obrne,
Ker se zibal v njem je smélo. —

To zapazi dobri Mirko,
Ki ga gledal je na pródi;
Sleče se in splava k njemu
Ter na kópno ga privódi.

Svetko ves rdeč postane —
Sram ga je pred Mirkom bilo —
A premaga se in vpraša:
„Kaj naj tebi dam v plačilo?“

Mirko reče mu proséce:
„Jaz razžalil sem te lani;
To v plačilo mi — odpusti
In prijatelj zvest ostani!“ —

Prošnja Svetka je ganila,
Brzo Mirka on objáme;
Sólze pa tekó obéma,
Rádosti solzé so sáme. —

Vitalis.

Telesno zdravje je veliko vredno.

rhu dušnih dobrot nam je ljubi Bog podelil tudi take dobrote, ki se našega telesa in naše časne sreče tičejo. Mej temi dobrotami je zdravje največje vrednosti. Naj ima bolnik še tako lepo in dragoceno stanovanje, naj ima mizo polno najboljših in najdražjih jedij, naj ima še toliko premoženja, močij in častij, vendar ga vsa ta obilost, bleščoba in čast ne boče veselila. Vse bi rad dal, ako bi si le mogel kupiti zdravje.

Bolnik ne more dolžnostij svojega stanú izvrševati, ne more po svojih delih in opravlilih hoditi; vse mora le drugim ljudem prepustiti, kateri pa ne izpolnujejo vse to z óno skrbjó in z óno zvestobo, s katero bi je opravljal bolnik sam, ako bi bil pri zdravji.

Oj kako srečen je zdrav človek! Priprosta jed se mu prilaga, sladko in mirno je njegovo spanje, vesel in okrepečan se zbudi, dobrovoljen in vesel gre na svoje vsakdanje delo, izvršuje svoje dolžnosti z lehkobo in veseljem. Bogu in ljudem lahko služi ter dela brez zadržka za izpolnitev svojega imenitnega in večnega namena.

Vender je malo, zeló malo ljudij, ki pomislijo, kolika dobrota je človeško zdravje, kako lahko se zdravje zapravi, kako lahko se najhujša bolezen nakoplje ali še celó življenje izgubi. Oj koliko otrok si pokvari vže v nežnej mladosti svoje zdravje! Koliko jih mora vže v evetočej mladosti umreti, ker ne poslušajo dobrih opominov svojih roditeljev in učiteljev! Vsi taki neposlušni otroci se pregreše zoper Bogá, ki ne vedó ceniti zdravja, največje dobrote, ki jo imamo od Bogá. Bog nam je dal zdravje, da si je varno in skrbno čuvamo, svoje dolžnosti izpolnujemo in sebi in svojemu bližnjemu mnogo dobrega storimo.

Ako si hočete svoje življenje in zdravje ohraniti, morate se ravnati po sledečih pravilih:

1. Bodite zmérni in trezni v jedi in pijači; s preobilostjo v jedi in pijači si človek izpodkopuje svoje zdravje in si nakoplje marsikatero boleznú in še celó

prenaglo smrt. Zméren ali trezen je pa le óni, kateri je in pije le onoliko, kolikor mu je treba, da si vzdržuje svoje življenje, rekši: da si prežene glad in žejo. Kdor več je in pije, nego li mu je treba, da si ohrani svoje moči, kdor iz sladkosnednosti zavživa premnoge in človeškemu zdravju kvarljive jedi, tak izvestno izboli in oslabi ter se stori nesposobnega za svoja dela in zvrševanje svojih dolžnostij. Kdor želi dolgo živeti in zdrav biti, nikoli ne sme preveč jesti, tak mora le takrat jesti in piti, kadar je lačen in žejen. Vsaka, bodi-si kakeršna koli jed in pijača, katero človek zavžije brez potrebe, slabi njegovo telesno zdravje ter mu vzame vse veselje do vsakdanjega dela in izpolnovanja njegovih stanovskih dolžnostij.

2. Bodite snažni pri jedi, obleki in stanovanji! Ako si človek vsak dan ne umije svojega obraza in rok, večkrat tudi svojih nog, zamaše se pôtné luknjice ali potivnice po našej koži takó, da sopara ne more skozi nje, in odtod nastanejo premnoge bolezni, recimo: izpustki ali kraste po životu ali glavi, oskrumbe itd.

Bodi snažen tudi pri perilu in obleki. Če se perilo in obleka po večkrat izménja, lože se život potí in koža čisteja ohrani, a to mnogo bolezni odvrne. Ako te dež zmoči, brž izmenjaj mokro obleko s suho, da ti mokrota ne zleze v telo in ti zdravja ne pokvari. Snažnost ohrani zdravje.

Skrbi za čist in zdrav zrak v stanovanji! Ako ga hočeš imeti, odpri vsak dan na stežaj vsa okna v svojem stanovanji. Pométi vsak dan iz stanovanja vso nesnago ter odpri vrata in okna, da se prah izkadi. Kolike vrednosti je zdrav zrak za naše zdravje, tega se lahko prepričaš, če stopiš v sobo, ki je bila dolgo zaprta, ali pa, v katerej je bilo mnogo ljudij, ki so izpridili zdrav zrak. Kako lahko zasópeš, ako iz take zaduhle sobe stopiš v zdrav in sveži zrak, ki se nahaja zunaj hiše, bodi-si na vrtu ali kje drugej izvan zaduhle sôbe. Kdo ni še zapazil, kako lahko sôpe, ko je stopil iz stanovanja, napojenega s slabim zrakom, v prost in čist zrak.

3. Ravnaj se po natančnem redu pri jedi in pijači, pri delu in počitku, pri spanji in kadar čuješ. Tisti ne ostane zdrav, kateri v jedi in pijači nima nobenega reda, kateri danes preveč, jutri premalo je; kateri zdaj postopa, zdaj zopet dela čez svojo moč, zdaj preveč, zdaj premalo spi, ter se sploh v vseh svojih opravilih po nobenem redu ne ravná.

Zmérno, trézno jej in pij,
Snažnost ljubi v vsakej reči;
Potlej bodi bodi brez skrbij,
Trdno zdravje bo ti k sréči.

4. Bodite previdni in varujte se vsega, karkoli bi moglo vašemu življenju in zdravju škodovati. Koliko ljudij in koliko otrok si je nakopalo z neprevidnostjo bolezen in večkrat še celó prezgodnjo smrt. Ne pijte nikoli, kadar ste vroči; kdor vroč pije, pije si smrt. Ne pijte nikoli na vroče in pretolste jedi. Tudi ne pijte upijanljivih pijač. Za otroke so take pijače zeló kvarljive. Posebno je žganje za vsakega človeka hud strup. Žganje slabi čutnice, razjeda človeško zdravje in je vže mnogo ljudij pripravilo ob hišo in premoženje ter jih zasulo v prezgodnji grob. Najboljša pijača je hladna in čista voda.

Ne uživajte jedij požrešno in prenašlo. Varujte se nezrelega sadja, marsikatera huda bolezen se dobi od njega. Ne jejte jagod ali kakih drugih zelenjav, katerih ne poznate, ker je mnogo strupenih med njimi.

V vzpomladi in jeseni, ko so gorki dnevi in hladne noči, varujte se, da se zjutraj ali zvečer ne prehladite. Po noči ne puščajte oken odprtih, ker vam ponočni zrak lahko prinese prehlajenje in bolezen.

Po zimi ne hodite iz mraza takój k gorkejši peči in sploh ne bodite nikoli predolgo pri njej ali preblizu nje. Velika vročina od peči je vselej jako nezdrava; naredi bolno glavo in še marsikatero drugo boleznj.

Ne igrajte se neprevidno z nožem ali vilicami; utegnili bi sebe ali koga drugega raniti, ali še celó okó iztakniti, kar se je vže večkrat dogodilo. Ne dotikajte se strelivnega orodja. Oj koliko otrok je vže sebe ali druge poškovalo s takim morilnim orodjem.

Ne hodite nikjer na visoko, od koder bi utegnili pasti. Ne hodite v nobeno neznano vam vodó. Ne hodite nobenemu konju preblizu in ne dregajte konj; marsikateri otrok je vže od konja pohabljen ali celó ubit, ker ni pustil konja pri miru. — Varujte se tudi, da ne pridete deročemu vozu preblizu, da vas ne povozi.

(Konec prihodnjšč.)

Družina.

Oče in mati sta moja roditelja. Zeló me imata rada. Dajeta mi jed in pijačo, obleko, knjige in vse, česar potrebujem. Zato pa tudi očeta in mater prisrčno ljubim, hvaležen sem jima in poslušen.

Imam tudi brateca in sestrico. Bratec je starejši od mene in čuje na imé Mirko. Sestrica je mlajša od mene in čuje na imé Minka.

Jaz, bratec moj in sestrica moja, se vsak dan skupaj igramo.

Ded in babica (stari oče in stara mati) rada vidita, če se ne prepiramo in trgamo. Ded in babica sta vže stara. Mi otroci smo njiju vnuki in ju prisrčno ljubimo, ker sta nam otrokom tako dobra in ljubezniva.

Oče, mati, ded, babica in mi otroci smo družina.

Kako se kruh peče.

Kruh se dela iz moke. Moka se dene v korito (neško), polije se s kropom (vročo vodo) in pridene se kvasú. Vse to se osoli in dobro premeša, da postane testó. Testó se pusti, da se vzdigne (izhaja). Vzdignjeno testó se potlej še jedenkrat pregnjete in premesi, razreže se v hleece ali štruce, katere se denó v vročo peč, da se izpekó.

Kaj narava pripoveduje otrokom.

(Po Wiedemann-u posl. Anton Brezovnik.)

Jablana.

(Dalje.)

malu sem čutila, kako dobrodejno delujejo solčni žarki na mene. Raprostrla sem jim nežni roki nasproti in zlati solčni žarki so me pozdravljali in poljubljali, kakor poljubuje mati svoje dobre otročiče. In ta gorkota zlatega solca je pregrela in oživila na čudovit način vse moje slabe moči.

Zjutraj in zvečer so se obešale srebrosvitle rösne kapljice na moje lasce ter krepile moje še slabe ude. Prišel je tudi gorak dežek, ki je orodovitił zemljo okolo mene. Moje koreninice za pridobitev hrane so bile zdaj neumorno delavne. V tej zadevi smo me rastline mnogo na boljsem, nego-li vi ljudje. Vi imate le jedna usta, po katerih vzprejemate živež vá-se, a me rastline imamo mnogo mnogo tenkih, ustím podobnih koreninic, katere vse leže s svojim jezikom vedno v polnej skledi — v zemlji, ter zajemajo iz nje óne kapljive in plinove snovi váse, ki nam so v hrano. A vender niso vse one snovi, katere naše koreninice srkajo iz zemlje, brezpogojno primerne za našo rast in življenje. Korenine pri nabiranji živeža niso preveč izbirčne, mislijo si, da si bomo vže mi same izbrale to, kar je za nas najboljšega. In to tudi storimo. Snovi, ki nam ne ugajajo, izločujemo skozi liste iz sebe ter obdržimo samó to, kar je za našo rast primerno. — Iz tega lahko vidíte, da se tudi me rastline ravnamo po besedah sv. pisma, ki pravi: Poskusite vse, a kar je najboljega, obdržíte!

Nù, ker sem vedno tako redno živila, razvijala sem se lepó ter tudi hitro vzrasla. Razvil se je popek za popkom, a iz njih so se razvile nove listnate mladike. Ni dolgo trajalo in vzrasla sem vže drevo, ki je vzelo marsikatero poljsko cvetico v svojo blagodejno senco. Vže so se zibali zlati hrostki po mojih vejah in vže so tudi prihiteli pisani metuljčki pred vetrom in dežjem pod mojo zeleno odejo za vetja si iskat.

Bila sem vže tri leta stara in mislila sem si, da je Cirilček, ki je pred tremi leti utaknil peško v zemljo, iz katere sem vzrasla, vže popolnoma pozabil name. Nù tega mu nisem zamerila, ker sem vedela, da je moral od óne spomladi vsak dan v šolo hoditi, pa se je tudi doma moral pridno učiti, zatorej ni mogel misliti na mene.

Nekega dñc ga je pa vender prinesla pot tú memo. Oj kako se mu je razveselilo srce. Ves srečen je bil, videč, da njegovo delo pred nekaj leti ni bilo brez uspeha. Dolgo me je gledal in premišljeval nekaj. Potem je tekel domóv in se kmalu povrnil. Prinesel je pod pázduho raven kolček, katerega je utaknil blizu mene v zemljo ter me z mehkim ličjem privezal h kolčku. „Takó! tukaj lepo rasti, da vzrasteš ravno drevesce ter se ne upogneš silovitemu viharju,“ dejal je in odšel.

Meni pač ni bilo ljubo, da se je moja prostost tako omejila. Doslej sem se vedno zibala in pripogovala, kakor in kamor se mi je poljubilo. Vsaka sapica se je smela z menoj poigrati. Nihče mi ni zapovedaval. Podobna sem bila divjemu konjčku, kateri svojevoljno leta po širnih pustinjah. A zdaj sem bila hkrati v

težkih verigah. Nobene prostosti bi ne smela več imeti in rasti bi morala le tako, kakor mi bi moj okorni tovariš veleval. In ta moj tovariš, oj ta je bil trd! Prosila sem ga, da bi me izpustil, poskušala sem se mu s silo izviti iz njegovih rok, ali bilo je vse zaman, on me ni izpustil niti za trenotek. Stal je kakor skala ob meni, da se nisem mogla nagniti ne na desno, ne na levo. Oj to je bilo hudo, zelo hudo za mene!

A kmalu sem prišla do drugega spoznanja. Spoznala sem namreč, da ta kol ni moj sovražnik, kakor se mi je zdelo od začetka, temveč da je moj najboljši prijatelj. Spoznala sem, da je njegova neupogljiva moč le v mojo lastno korist. Brez njegovega varstva bi se bila le preveč šibila in krivila ter postala vsa sključena in hrôma, a v njegovem varstvu dobila sem to lepo vitko in ravno rast. Brez njegovega varstva bi me bil vže davno polomil kak vihar, a kolček, h kateremu sem bila pritrjena, varoval me je vsake nezgode. Čim bolj so viharji okolo mene bučali, tem bolj sem se oklenila svojega dobrega varuha, trdnega kola.

Minulo je zopet kaka tri leta in Cirilček je prišel zopet k meni. Ali o strah in grôza! Imel je v roki oster nož. Streslo me je po vsem mojem telesu, ko sem ugledala to ostro orodje. Imel je pa tudi nekaj ličja in voska pri sebi. Kaj neki bode s temi stvarmi, mislila sem si, in se jela bati. Nû kmalu mi je bilo vse jasno.

Cirilček vzame nožič ter mi odreže nekaj udov. V te moje rane naredi majhne zareze, v katere vtakne mladike, ki jih je odrezal od angleške zlate parmene in jih zagvozdicam podobno obrezal. Nato mi zamaže rane z voskom in skrbno obveže z ličjem, da bi ne prišel zrak ali dež do njih. Zua se, da me je vse to zelo bolelo, ali bila sem mirna, misleč si: Cirilček vže vé, zakaj vse to dela.

Ko je odhajal, poslovil se je od mene, rekoč: „Drevesce moje ljubo! Res je, da sem te ranil in lahko bi se hudovalo čez mene, ker sem tako neusmiljen. Ali prosim te, potrpi nekoliko časa in izvestno mi bodeš hvaležno. Če bi te pustil, da rasteš svojevoljno dalje, ne rodilo bi nikdar dobrega sadu in ljudje bi te posekali in vrgli v ogenj. Ali zdaj bode to vse drugače; ko preboliš majhne bolečine, ki sem ti jih usekal, pognalo bodeš plemenite mladike, katere sem ti ucepil, vzrastlo bodeš plemenito drevo in rodilo mnogo najboljšega sadja.“

Vzela sem si te besede Cirilčkove v srce ter napela vse svoje moči, da bi postala to, kar mi je prorokoval Cirilček. Rane so se mi kmalu zacelile, in bilo mi je dobro, ker sem imela vedno dovolj jedi in pijače, katero mi je pošiljal óni dobri gospodar nad nami, od katerega pride vse, kar imamo. Postajala sem vedno večja in krepkejša. Obleka mi je bila vedno lepo zelena in sedem let stara pokazala sem se prvič v prekrasnem cvetju. Oj, kako me je bil vesel Cirilček, ko me je ugledal v prijetno dehtečem cvetju!

In kaj naj rečem še le v jeseni, ko so se moje veje šibile sladkega sadja. Skoraj vsak evetek je obrodil sad in Cirilčkovo lice je kar žarelo od veselja, ko je videl, da njegov trud, ki ga je imel z menoj, ni bil zaman.

(Konec prihodnjič.)

Listje in cvetje.

Zopet smo izgu-
bila moža poštenjaka in
rodoljuba, katerega
nam je nemila smrt v
najboljših letih poko-
sila. Umrli je dné 17.
pret. meseca gospod

Štefan Pogačnik,
vinski trgovec in hišni
posestnik,

ki je bil obče znan in priljubljen zaradi
svojega poštenja in velike darežljivosti. Bil
je rajniki velik dobrotnik siromakom in pod-
pornik mnogih cerkvenih in drugih koristnih
naprav. Tudi našemu listu je bil prijatelj
in večletni naročnik, zatorej naj mu tudi
„Vrtce“ hrani hvaležen spomin v svojih
listih. Bodi mu večni mir in pokoj!

Alojzij Murgelj,

katerega junaško smrt smo vže v poslednjem
„Vrtčevem“ listu opisali (glej: stran 139),
rodil se je dné 21. decembra 1874. l. v
Planini pri Rakeku. Vrli mladenič je zvršil
ljudske šole, I. in II. gimn. razred v Kranji,
III. gimn. razred v Ljubljani in IV. v Šent-
Pavlu na Koroškem. Ponesrečil se je v dan
4. julija v Rudolfovem kot dijak V. gimn.
razreda. Alojzij Murgelj je bil sin gospoda
Riharda Murglja, c. kr. naddavkarskega
kontrolorja v Rudolfovem. — Toliko se nam
je zdelo primerno opómeti, da ohranimo
blagemu mladeniču in pogumnemu dijaku
dostojen spomenik v našem listu „Vrtcu“.
A vas prebitko užaljene stariše in vse nje-
gove prijatelje prosimo:

O nikar se ne solzite,
Góri se v nebó ozrite,
Upajte, da duša góri
Je med angeljskimi kóri.

Otrok, pómni in reci, kadar vidiš
podobo Jezusovo:

Kjer bivaš, mili Jezus Ti,
Tam reve in potrebe ni;
Le tam, kjér Tebe zábijo,
Tam bēdo v kočó vábijo.

A. II.

Otročje pesence.

(Litíjska okolíca.)

I.

Bíngelj, bíngelj, bángelj,
K maši vže zvoni!
Prídejo pa žídje,
Ko več maše ni.

Bíngelj, bíngelj, bángelj,
Na obraz vode!
Maša ni veljavna
Kdor umazan grē.

Bíngelj, bíngelj, bángelj,
K maši vže zvoni!
Kdor se kasno vāde
Mašo zamudi!

II.

Muca maca
Bolna taca?
Kje si bila, kaj storila,
Da soseda te podila?
„V kuhinji sem se mudila,
Pa me mati je spazila.
Jezo ná-me je razlila.
Jaz sem se za lonec skrila
A preveč nerodna bila;
Lonec mleka prekuenila —
Pa jej smetano skazila!
Mati me je z metlo „štre!“
Pa še v rebra nekaj „bre!“

III.

Bežimo, tecimo
Cigani gredó;
V rujavih bisagah
Otroke nesó!

Če rad se ne umivaš
Cigana se boj;
Enkrat te bo našel
In vlekel sebjó! —

A. K. S.

Rešitev rebusa v 9. „Vrtčevem“ listu:

Ni ostrejšega meča od hudobnega jezika.

Prav so ga rešili: Gg. Jak. Inglič, naduč. v Idriji; Ivan Kuret, naduč. v Šmarji pri Kopru; M. Rant, naduč. na Dobrovi pri Ljubljani; Jarnej Pavlič, učitelj v St. Janžu na Peči (Štir.); Ivan Zupančič, učitelj v Selah pri Ptuj (Štir.); Matej Vurnik, org. v Mirnipeči; Jernej Pire in Josip Kumar v Idriji; I. M. ml. v B.; Francé Peternel, mladenič v Novakih (Gor.); Jos. Troha, uč. pripravlj. v Ljubljani; Janko Skofic, dijak v Inomestu (Tirolsko); Samo Vošnjak na počit. v Visovljah (Štir.); Janko Kmet, dijak v Trziču; Anton Meneinger,

dijak in Leon Mencinger, učence v Krškem; Dragotin Koderman v Frankolovem (Štir.); Feliks Bédenek v Planini; Edvard Dolinšek, učence v Brežicah (Štir.). — Marija Pustišek, uč. soproga v Blagovni (Štir.); Apolonija Fatur in Minka Vavpotič v Ljubljani; Gizela Širca v Tolminu (Prim.); Ema in Micika Gantar, učenki na Studencu; Marija in Leopoldina Rant na Dobrovi pri Ljubljani; Terezika Škrbec, učenka v Podsredi (Štir.); Roza Vošnjak na počit. v Visovljah (Štir.); Rozalija Reizinger, učenka v Selah pri Ptuj (Štir.); Josipina Koderman v Frankolovem (Štir.) in Marijca Bédenek v Planini.

Imamo še nekoliko nepopolnih „Vrtčevih“ letnikov z leta 1890., pri katerih manjka samo 3. število. Kdor želi tak nepopolen letnik imeti, dobi ga s poštnino vred za 50 kr.

Upravništvo „Vrtčevo.“

Listnena. Gosp. A. P. v B.: Oprostite, da Vašega soneta „Materi v god“ ne moremo priobčiti v „Vrtču“, ker so soneti vendar nekoliko pretežavi, da bi je razumela mladina, za katero piše „Vrtče“. Zai, da tudi drugej Vašej prošnji nismo mogli, da bi bili ustregli! Gosp. Prepračev: Vaši dve poslednji pesenci še niste zrelji za natis, trebalo bi še mnogo pite, predno se daste v javnost.

Rebus.

(Priobčil F. Stegnar.)

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

„Vrtče“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji za vse leto 2 gid. 60 kr., za pol leta 1 gid. 30 kr. Napis: Upravništvo „Vrtčevo“, mestni trg, šte. 23 v Ljubljani.

Izdajatelj, založnik in urednik Ivan Tomšič. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.